

КЛАСИЧНИЙ

ISSN 1992-5786

ПРИВАТНИЙ

УНІВЕРСИТЕТ

Педагогіка формування
творчої особистості у вищій
і загальноосвітній школах

Збірник наукових праць

ВИПУСК 100

2016

КЛАСИЧНИЙ ПРИВАТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ПЕДАГОГІКА ФОРМУВАННЯ
ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ
У ВИЩІЙ І ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛАХ**

Збірник наукових праць

ВИПУСК № 47 (100)

Запоріжжя
Класичний приватний університет
2016

УДК 371.026.9
ББК 88.84.845я43
П 86

Збірник включено до переліку фахових видань
згідно з наказом Міністерства освіти і науки України
від 29 грудня 2014 р. № 1528

П 86 *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах* : зб. наук. пр. / [редкол.: Т. І. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. – Запоріжжя : КПУ, 2016. – Вип. 47 (100). – 408 с.

У збірнику на базі проведених авторами досліджень висвітлені актуальні питання, що стосуються розвитку творчої особистості в різних типах шкіл, ВНЗ та позашкільних закладів.

Для науковців у галузі педагогіки та психології творчості, педагогів-практиків.

Голова редакційної ради:

доктор юридичних наук, професор А. О. Монаснко

Головний редактор:

доктор педагогічних наук, професор

Заступник головного редактора:

доктор педагогічних наук, доцент

Т. І. Сущенко

Л. О. Сущенко

Члени редакційної колегії:

доктор педагогічних наук, професор
доктор педагогічних наук, професор
доктор філософських наук, професор
доктор педагогічних наук, професор
доктор педагогічних наук, професор
доктор педагогічних наук, доцент
доктор психологічних наук, доцент
доктор педагогічних наук, доцент

О. І. Іваницький
І. М. Ляхова
Л. М. Сіднев
А. В. Сущенко
О. О. Фунтікова
М. Д. Дяченко
В. В. Заричька
Є. А. Захаріна

Члени іноземної редакційної колегії:

Н. Вишнякова (Республіка Польща)
М. Жумарова (Чеська Республіка)
І. Ковалчікова (Словацька Республіка)

Рекомендовано вченою радою
Класичного приватного університету

**З НАГОДИ ЮВІЛЕЙНОГО 100-ГО ВИПУСКУ
ЗБІРНИКА НАУКОВИХ ПРАЦЬ
“ПЕДАГОГІКА ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ
У ВИЩІЙ І ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛАХ”**

Вітаємо головного редактора, доктора педагогічних наук, професора Тетяну Іванівну Сущенко й редакційну колегію з нагоди виходу ювілейного 100-го випуску збірника “Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах”!

Збірник має величезне евристичне значення для українського педагогічного загалу в осмисленні надзвичайно важливих проблем сьогодення. Він – один із небагатьох видань, які своїм плідним науковим аналізом демонструє таку вельми серйозну, сутнісно важливу теоретико-педагогічну й експериментальну базу обговорення питань, що стосуються суспільного повсякдення, що певним чином презентують реальну картину життя загальноосвітньої та вищої шкіл.

Широкого визнання здобули праці з питань творчого розвитку неперервної педагогічної освіти, реформування національної педагогічної науки та освіти.

Завдяки наполегливій праці Ви досягли значних успіхів та заслуговуєте на особливу шану сучасників. Не сумніваємось, що збірник буде затребуваний, а Ваша креативність надасть можливість реалізувати найсмисливіші ідеї та плани!!!

О. В. БИКОВСЬКА

доктор педагогічних наук, професор,
ректор Інституту екології, економіки і права
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

Вітаємо редакцію збірника “Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах” з ювілеєм!!!

Дякуємо Вам за творчу співпрацю, підтримку наукових пошуків докторантів і аспірантів, публікацію статей професорів та доцентів.

Зичимо Вам доброго здоров'я, творчого натхнення, висвітлення актуальних і значущих тем у Вашому престижному збірнику.

Викладачі, аспіранти
кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи
Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

До уваги авторів

- Збірник включено до переліку фахових видань з педагогіки згідно з наказом Міністерства освіти і науки України від 29 грудня 2014 р. № 1528.
- Збірник виходить 6 разів на рік: 3 випуски – червень, 3 випуски – грудень. Збірник наукових праць регулярно розсилається до бібліотек за списком, установленим ВАК України.
- До друку приймаються неопубліковані раніше роботи обсягом 0,5–1 авторський аркуш українською, російською або англійською мовою.
- Кожна наукова стаття, подана до збірника, повинна мати такі елементи: УДК, анотація українською (до 1000 знаків), російською (до 1000 знаків) та англійською (2000 знаків) мовами і ключові слова (3–10 слів), постановка проблеми в загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими й практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано вирішення цієї проблеми й на які орієнтується автор, виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми; формулювання мети статті; виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів; висновки й перспективи подальших розробок у цьому напрямі; список використаної літератури за алфавітом (оформляти слід згідно з вимогами до бібліографічних описів); підпис автора і дата.
- Технічні вимоги до оформлення статей:

Стаття має бути набрана в текстовому редакторі Microsoft Word. Поля з усіх боків – 20 мм. Шрифт – Times New Roman 14 з інтервалом 1,5. Кількість таблиць, формул та ілюстрацій має бути мінімальною і застосовуватися у статті лише тоді, коли це значно покращує її зміст порівняно з текстовою формою викладу. Посилання на літературу подавати безпосередньо в тексті у квадратних дужках, зазначаючи порядковий номер джерела, під яким його внесено до списку літератури, та через кому конкретну сторінку. Наприклад: [1, с. 15].
- Якщо рукопис статті підготовлено у співавторстві, то на окремому аркуші слід чітко визначити особистий внесок кожного автора у створення рукопису та посвідчити це своїми підписами.
- При передрукуванні матеріалів посилання на збірник наукових праць “Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах” обов'язкове.
- Паперовий варіант статті, підписаний автором, завірена рецензія доктора наук відповідного профілю (крім випадків, коли автор сам має науковий ступінь доктора наук), довідка про автора на окремому аркуші (прізвище, ім'я, по батькові повністю відповідно до паспортних даних, адреса, телефони з кодом міста, e-mail, науковий ступінь, вчене звання, посада, установа), диск з ідентичними набраними електронними варіантами статті та довідки про автора передаються головному редакторові або надсилаються за адресою: 69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70Б, Класичний приватний університет, кафедра управління навчальними закладами і педагогіки вищої школи.
- Телефон для довідок: 099 055 4278, 098 722 0539, Сущенко Лариса Олександрівна.

ЗМІСТ

ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

<i>З. П. БОГДАН, С. П. ЯБКОВСЬКА</i> КОЕЗАРСТВО ЯК НАЦІОНАЛЬНИЙ ФЕНОМЕН УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ	11
<i>Т. В. ОКОЛЬНИЧА</i> ТРУДОВА СОЦІАЛІЗАЦІЯ ДІТЕЙ СХІДНИХ СЛОВ'ЯН У ЕТНОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ ХІХ – ПОЧ. ХХ СТ.	19
<i>Т. В. ПАНЬОК</i> ДО ПИТАННЯ ПРО СТРУКТУРУ ВИЩОЇ ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.	26
<i>О. В. ФІЛОНЕНКО</i> ПЕДАГОГІЧНА ДУМКА НА ЄЛИСАВЕТТРАДЦІНИ В ПЕРШІЙ ТРЕТИНІ ХХ СТ.: ІСТОРІОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ	36
<i>І. А. ХОТЧЕНКО</i> ВПЛИВ КОНФУЦІАНСТВА НА СУЧАСНУ СИСТЕМУ ОСВІТИ КИТАЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ	44
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ОСВІТИ	
<i>К. С. АВЕРІНА, Ю. С. СТАДНІК, С. В. ЛИФАР</i> ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ТА ПОВЕДІНКИ ДОШКІЛЬНИКІВ ІЗ ЗАТРИМКОЮ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ	49
<i>А. С. АРІЩЕНКО</i> СТАН РОЗРОБЛЕНОСТІ ПРОБЛЕМИ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ В УКРАЇНІ ТА США	56
<i>В. А. ВОЛКОВА, Б. О. ВАСИЛЬЄВА</i> ЗМІСТ ПОНЯТТЯ “НАВЧЕНІСТЬ” ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	63
<i>Л. М. ГУЦОЛ</i> ІНТЕГРАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ТА ДОЗВІЛЛІЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ПРОДУКТИВНИЙ ШЛЯХ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ	70
<i>Ю. Є. ДЕМІДОВА</i> ПИТАННЯ НЕСТАНДАРТНИХ СИТУАЦІЙ НА ВИРОБНИЦТВІ В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ	78
<i>С. В. ЖЕЙНОВА, Е. В. ПЕЧЕНЬЧИК</i> РОЗВИТОК ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	84
<i>В. В. ЗИСКО, О. В. ПОЛІЩУК</i> МУЗИЧНО-ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ В КОНТЕКСТІ ІДЕЙ В. О. СУХОМЛІНСЬКОГО	91
<i>О. П. КОВАЛЕНКО</i> КОМПЕТЕНТІСНИЙ ХАРАКТЕР СУЧАСНОЇ ОСВІТИ	99
<i>Л. І. КОРОТКОВА</i> КЛАСТЕРНА МОДЕЛЬ СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА ЗАПОРІЗЬКОГО РЕГІОНУ: АНАЛІЗ І ПЕРСПЕКТИВИ	110
<i>О. В. ЛОПАТЮК</i> ФІЗИЧНА ТА ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА ЯК ЕЛЕМЕНТ ПЕДАГОГІЧНОЇ СИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ НАДІЙНОСТІ ФАХІВЦІВ З АВАРІЙНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ТА БЕЗПЕКИ НА АВІАТРАНСПОРТІ	118

Н. В. МЕРКУЛОВА, І. І. ВАРАКУТА
ФОРМУВАННЯ ЦІННОСТЕЙ ДОБРОДІЯННЯ У ДІТЕЙ,
ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ,
ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

О. М. МОЗОЛЕВ

МІСЦЕ, РОЛЬ, ФУНКЦІЇ, МЕТА І ЗАВДАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ
РОЗВИТКОМ ОСВІТИ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ В ПОЛЬЩІ .. 123

О. А. ПАЛЬЧИК, Е. В. ЗУБ, Я. А. БАЧИНСКАЯ, Л. Д. АЛФИМОВА
ОБЩЕКУЛЬТУРНОЕ РАЗВИТИЕ ЛИЧНОСТИ
СРЕДСТВАМИ МУЗЕЙНОЙ ПЕДАГОГИКИ

І. В. РАДЧЕНА

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПІДХОДІВ
ДО РОЗКРИТТЯ СУТНОСТІ ОСОБИСТІСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Л. І. РОМАНОВСЬКА

НАПРЯМИ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ
З НАРКОЗАЛЕЖНИМИ В РЕАБІЛІТАЦІЙНИХ ЦЕНТРАХ

О. І. ТИЩЕНКО

САМООСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

О. О. ФУНТІКОВА

ОГЛЯД ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН: ІСТОРИЧНІ ТА СУЧАСНІ АСПЕКТИ .. 164

Т. В. ФУРСИКОВА

ФЕНОМЕН МЕДІАКУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ:
АНАЛІЗ НАУКОВИХ ПІДХОДІВ

О. І. ЧЕКАН

РОЛЬ ВИХОВАТЕЛЯ В РОЗВИТКУ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА

С. О. ДОЦЕНКО

ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЇ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Л. В. КОХАН

ОСОБЛИВОСТІ ПОДАННЯ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ
УКРУПНЕНИМИ ДИДАКТИЧНИМИ ОДИНИЦЯМИ
ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ПРЕДМЕТІВ ГУМАНІТАРНОГО ЦИКЛУ

А. Ф. КУРИННАЯ

СОВРЕМЕННЫЙ УРОК РУССКОГО ЯЗЫКА:
ЛИНГВОСИНЕРГЕТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ

Г. А. МАРИКІВСЬКА

ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЕВОЇ КУЛЬТУРИ СТАРШОКЛАСНИКІВ
У ПРОЦЕСІ ВИКОРИСТАННЯ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР

Е. Н. ШКОЛА, А. В. БОЙЧЕНКО

НОВАЯ ОЗДОРОВИТЕЛЬНАЯ ПРОГРАММА
ДЛЯ УРОКОВ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ С ЭЛЕМЕНТАМИ ФУТБОЛА
ДЛЯ УЧЕНИКОВ 8-9 КЛАССОВ

ВИЩА ШКОЛА

Л. Г. БУДАНОВА

МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ

<i>А. О. ВОЛІК</i> ПРОФЕСІЙНЕ САМОВДОСКОНАЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ З ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ЯК ВЕКТОР РОЗВИТКУ ЙОГО ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ..	233
<i>І. М. ДЯЧЕНКО</i> ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ..	240
<i>М. Д. ДЯЧЕНКО</i> РОЗВИТОК ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ..	246
<i>І. О. ЖАДЛЕНКО</i> НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ..	255
<i>Н. А. ІВАНЬКОВА</i> ХМАРО-ОРІЄНТОВАНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ВІРТУАЛЬНИЙ ПРОСТІР НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ВИЩОГО МЕДИЧНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ..	263
<i>О. А. ІГНАТЮК</i> ПРОФЕСІЙНО-КАР'ЄРНИЙ РОЗВИТОК ТА САМОВДОСКОНАЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ІНЖЕНЕРА ЗАСОБАМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ІГРОВОЇ ПРАКТИКИ ..	269
<i>Н. Г. КОШЕЛЕВА</i> ПРОЕКТУВАННЯ ІНЖЕНЕРАМИ-ПЕДАГОГАМИ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ФАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ..	276
<i>В. М. КРАВЧЕНКО</i> СТРАТЕГІЯ ЗМІН І РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ПІДГОТОВЦІ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ..	283
<i>Г. А. ЛЕЩЕНКО</i> ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З АВАРІЙНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ НА АВІАЦІЙНОМУ ТРАНСПОРТІ ..	294
<i>О. Г. МАРЧЕНКО</i> МОНІТОРИНГ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА У ВИЩОМУ ВІЙСЬКОВОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ ..	301
<i>Ю. В. ПАТИК</i> ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО РОБОТИ З ДІТЬМИ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ ..	309
<i>А. А. ПРОЦЕНКО</i> ВИРОБНИЧА ПРАКТИКА ЯК СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ..	317
<i>Д. В. ПЯТНИЦЬКА</i> АНАЛІЗ ФОРМ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ МАЙБУТНІХ ФІТНЕС-ТРЕНЕРІВ ..	322
<i>К. О. РОМАНЮК</i> ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ОСВІТИ: ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ ...	329

16. Радул В. В. Соціалізація особистості : навч. посіб. / В. В. Радул, Я. В. Галета. – Кіровоград : ФО-П Александрова М. В., 2013. – 236 с.
17. Соціолого-педагогічний словник / за ред. В. В. Радула. – Київ : ЕксОб, 2004. – 304 с.
18. Формування інформаційної культури учнів загальноосвітніх навчальних закладів : науково-методичні рекомендації / АНП України, ДНПБ ім. В. О. Сухомятинського, упоряд. А. І. Рубан. – Київ, 2005. – 64 с.
19. Kellner D. Media Culture: Cultural studies, identity and politics between the modern and postmodern / D. Kellner. – London ; New York, 2000. – 357 p.

Стаття надійшла до редакції 05.02.2016.

Фурськова Т. В. Феномен медіакультури личности: аналіз научних підходів

В статье отражены результаты анализа содержания медиакультуры на основе изучения научных работ по философии, социологии, культурологии, педагогики, психологии. Уточнено содержание понятий "медиакультура" и "медиакультура личности". Установлено, что для раскрытия сущностных характеристик медиакультуры личности в литературных источниках применяют такие научные подходы: аксиологический (медиакультура как совокупность материальных и духовных ценностей и коммуникаций); культурологический (медиакультура как степень и способ творческой самореализации личности в различных видах профессиональной деятельности в условиях информатизации общества); герменевтический (медиакультура как система знаков, правил интерпретации и восприятия медиасинформации); системный (медиакультура как целостное системное образование личности); синергетический (медиакультура личности – сложная открытая нелинейная система, способная к самоорганизации и саморазвитию); личностно-деятельностный (медиакультура как специфический способ человеческой деятельности, как процесс творческой самореализации личности).

Ключевые слова: информационное общество, личность, медиакультура, научный подход.

Fursykova T. The Phenomenon of the Person Media Culture: Analysis of Scientific Approaches

The article deals with the results of analysis of the content of media culture based on the study of scientific works on philosophy, sociology, cultural studies, pedagogy, psychology. The concepts of "media culture" and "media culture of personality" have been clarified. It was established that in the literature for the disclosure of the essential characteristics of the individual media culture different scientific approaches are used: axiological (media culture as the totality of material and spiritual values, and communication); cultural (media culture as the degree and the way of creative self-realization in a variety of occupations in terms of informatization of society; hermeneutic (media culture as a system of signs and rules of interpretation and perception of media information), the system approach (media culture as an integral system formation of a person); synergistic (media culture of a personality is a complex open non-linear system, which is capable of self-organization and self-development), personality-activity (media culture as the specific way of human activity and a creative self-realization process).

So the axiological approaches we see as a kind of philosophical and pedagogical strategies based on the idea of the priority of human values and self-worth of each individual and determine the prospects of its further development. Content axiological approach to the study of media culture of the individual is the study of human values that define its relationship to the world, his own activity itself.

Key words: information society, personality, media culture, scientific approach.

О. І. ЧЕКАН

кандидат педагогічних наук, старший викладач
Мукачівський державний університет

РОЛЬ ВИХОВАТЕЛЯ В РОЗВИТКУ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті проаналізовано праці видатних педагогів щодо питання про значення гри у вихованні дитини. Обґрунтовано необхідність умінь вихователя дошкільного навчального закладу для успішного керівництва іграми дітей, а саме: аналітичних, проєктувальних (конструкційних), організаторських та комунікативних. Визначено особливості використання специфічних форм і методів педагогічного керівництва грою. Встановлено залежність педагогічної цінності гри від ефективності вирішення в ній ігрового завдання. Визначено роль вихователя в розвитку ігрової діяльності дітей старшого дошкільного віку. Проаналізовано, обґрунтовано та визначено значення керівництва грою у вихованні дитини.

Ключові слова: ігрова діяльність, гра, педагогічне керівництво, ігрове завдання.

Усе життя дитини супроводжують різні види діяльності, які перетинаються та взаємодіють. У словниках взаємодію тлумачать як “співдію, співдіяння”, “взаємний зв’язок між предметами в дії”, а також як погоджену дію між ким-, чим-небудь.

Взаємодія – це взаємний зв’язок різних видів діяльності, що супроводжують життя дитини: ігрова, образотворча, пізнавальна, художня, музична, мовленнєва, комунікативна, навчально-мовленнєва, художньо-мовленнєва, навчальна, побутова, трудова тощо. Характеризуючи психічний розвиток дитини, зауважує О. М. Леонтьєв, ми, відповідно, “повинні розпочинати з аналізу її діяльності, оскільки ця діяльність будується на конкретних умовах життя. Життя або діяльність як ціле не будується механічно з окремих типів діяльності. Деякі типи діяльності є провідними на певній ступені, мають велике значення для наступного розвитку індивіда, інші – менш важливі. Одні – відіграють головну роль у розвитку, інші – допоміжну. У зв’язку з цим можна сказати, що кожний ступінь розвитку характеризується певним ставленням дитини до дійсності, що є провідною на цьому етапі та визначеним провідним типом діяльності” [2].

Видатні педагоги (А. С. Макаренко та Н. К. Крупська) стверджували, що гра повинна бути формою організації життя та діяльності дітей у дитячому садку, тому що ігри виконують різні функції: освітню, організуючу, виховну [2].

Питання про значення гри у вихованні дитини розглядали багато педагогів минулого та сьогодення. Більшість із них розцінюють гру як серйозну та потрібну для дитини діяльність. Прогресивні вчені, лікарі, педагоги (П. Ф. Калтерев, М. І. Пірогов, С. Ф. Русова, І. М. Сеченов, К. Д. Ушинський) наголошували на значенні гри як універсального засобу фізичного

виховання. Джерелом зміцнення сили та здоров'я дітей вони вважали народні ігри та розваги, самобутні народні вправи. Гра – це дієвий виховний засіб, який виробило людство, і тому в ній – істотна потреба людської природи, – стверджував К. Д. Ушинський. Видатний педагог П. Ф. Лесгафт у своїй оригінальній системі фізичного виховання значне місце відводив іграм. Він розглядав гру як вправу, за допомогою якої дитина готується до життя. Є. А. Аркін, Є. М. Водовозова, В. О. Покровський, Є. І. Тіхєєва зазначили, що розвиток фізичних сил дитячого організму, його праездатності забезпечує активна спільна діяльність, що супроводжується емоційними переживаннями [4].

Гру як прийом навчання широко використовували в дошкільній педагогіці Є. М. Водовозова, Є. І. Тіхєєва та ін. А. С. Макаренко зазначав, що гра має виняткове значення, особливо на ранніх етапах розвитку дитини, наголошував на важливості виховання її в грі та за допомогою гри [2]. Без психічних і фізичних зусиль дітей, на його погляд, гра не може мати серйозного виховного значення, що обов'язково потрібно враховувати при керівництві грою.

Питання про роль гри, ігрових прийомів як діяльності та методу навчання розкрито в працях багатьох педагогів: Ш. О. Амонашвілі, Л. В. Артемової, Р. С. Буре, Р. І. Жуковської, О. І. Корзакової, Д. В. Менджерницької, О. П. Усової. Зокрема, О. П. Усова розглядала гру як засіб для вирішення певних завдань виховання дітей дошкільного віку, як форму виховання. Л. В. Артемова велике значення надає грі дошкільника. На її думку, гра допоможе задовольнити дитячу допитливість, залучити її до активного пізнання навколишнього світу. Головна особливість навчання в грі – те, що діти граються, не підозрюючи, що засвоюють певні знання [1].

Метою статті є визначення ролі вихователя в розвитку ігрової діяльності дітей старшого дошкільного віку; аналіз, обґрунтування та визначення значення керівництва грою у вихованні дитини.

Під час дослідження було здійснено:

1. Аналіз праць видатних педагогів щодо питання про значення гри у вихованні дитини.
2. Обґрунтування вмінь вихователя ДНЗ для успішного керівництва іграми дітей.
3. Визначення особливостей, що передбачають використання спеціфічних форм і методів педагогічного керівництва грою.
4. Встановлення залежності педагогічної цінності гри від ефективності вирішення в ній ігрового завдання.

У складній системі взаємодії діяльностей за функціональними ознаками пріоритетними є такі види, як пізнавальна, ігрова, мовленнєва та комунікативна, оскільки вони супроводжують усі види діяльності дитини. Одним із аспектів інтеракційного підходу до діяльності дошкільника є те, що мовлення завжди входить до будь-якої інтелектуальної чи практичної діяльності. Водночас стосовно дітей дошкільного віку серед пріоритетних,

без сумніву, є ігрова діяльність. Відтак вивчення розвитку мовлення дітей дошкільного віку повинно відбуватися, насамперед, у контексті гри, у ігровій діяльності. На думку В. І. Яшиної, характер ігрової діяльності визначає “функції, зміст і засоби спілкування дитини з довкіллям” [3].

Гра є інтерактивною, оскільки для того, щоб грати, дитина повинна взаємодіяти з різними предметами та іншими особами. Вона повинна впливати на цю особу або предмет, реагувати на зміни, які вона зумовлює. Ця діяльність є взаємною – навіть предмети “реагують”, коли з ними грають. Дитина, яка пасивно дивиться або слухає, не грає. Гра є вільною, спонтанною та невимушеною. Для того, щоб грати, дитина повинна хотіти робити те, що робить. Вона може сама обирати собі види діяльності, або ж їх може запропонувати вихователь, проте дитина повинна робити це добровільно.

Педагогічне керівництво іграми дітей передбачає необхідність ураховувати основні вікові та індивідуальні особливості їхнього розвитку, а також розвитку їхньої ігрової діяльності в усі вікові періоди. Як стверджують психологи, без знань внутрішніх законів розвитку гри як діяльності намагання управляти нею можуть зруйнувати її.

Для успішного керівництва іграми дітей вихователь повинен володіти різноманітними вміннями, найважливішими серед яких є:

- 1) аналітичні – уміння аналізувати та діагностувати рівень розвитку ігрової діяльності групи загалом і кожної дитини зокрема. Для цього вихователь має постійно спостерігати за іграми дошкільників у своїй групі;
- 2) проєктувальні (конструкційні) – уміння проєктувати рівень розвитку ігрової діяльності дітей у передбачуваній часовій перспективі;
- 3) організаторські та комунікативні – уміння організувати дітей, широко цікавитися їхньою грою, за необхідності – долучатися до неї в головних або другорядних ролях, впливати на перебіг гри пропозицією, порадою, запитанням тощо [4].

Ігрова діяльність дітей у кожному віковому періоді має свої особливості, що передбачає використання специфічних форм і методів педагогічного керівництва нею. Водночас воно повинно відповідати таким загальним особливостям:

- 1) планомірне педагогічно активне формування практичного досвіду дитини. Сутність його полягає в тому, щоб у процесі гри дошкільники на основі своїх вражень засвоювали зміст дій людей, призначення предметів, ставали активними учасниками пізнання дійсності;
- 2) виокремлення під час організації навчальних ігор (ігор-занять, ігор-інсценувань, демонстрацій зразка ігрових дій, ігор-драматизацій) головного. У цьому процесі дитина вчиться переводити свій реальний життєвий досвід у ігровий умовний план, ставити перед собою ігрові завдання та вирішувати їх;
- 3) своєчасне оновлення ігрового середовища, підбір іграшок та ігрового матеріалу, зміст якого покликаний відтворити в пам’яті дитини нещодавні враження, спрямувати її на самостійне вирішення ігрового завдання, спонукати до різних способів відтворення дійсності;

4) організація спілкування з дітьми, спрямованого на формування прогресивних для кожного вікового періоду ігрових способів дій. Створюючи проблемні ситуації, вихователь має використовувати непрямі прийоми (пораду, запитання, підказки тощо) для впливу на задум гри, розвиток сюжету, ускладнення способів відображення дійсності. За необхідності він долучається до гри як рівноправний партнер, видозмінюючи ігрове середовище, коригуючи рольові стосунки [5].

Для збагачення ігрової діяльності дітей молодшого дошкільного віку вихователь повинен сприяти сталості задуму гри, розвитку його в певний сюжет, має вчити дошкільнят гратися поруч, а згодом і разом. Одним із основних прийомів педагогічного впливу є його рольова участь у іграх, що надає діям дітей цілеспрямованості та змістовності, сприяє їх об'єднанню для спільної гри, збагачує ігрові задуми, дії. Запитання вихователя, звернені до дітей як до персонажів, сприяють становленню сюжетно-рольової гри, оскільки вони зі збагаченням гри різноманітними діями, виникненням сюжету починають словами позначати свої ролі.

Якщо діяльність дитини перебуває на рівні предметних ігор, необхідно подбати про спеціальне навчання їх ігровим діям, елементам ігрової поведінки. Для цього використовують такі педагогічні прийоми: пропозиція вихователем готового сюжету різної складності, демонстрація зразка ігрової дії, використання у грі разом із іграшками предметів-замінників. Активність дітей розвивають яскраві іграшки, що імітують знайомі їм реальні предмети. Предметні іграшки повинні відповідати за величиною (наприклад, набір лялькових мблів і ляльок) розміру руки дошкільника, його зросту.

У роботі з дітьми середнього дошкільного віку вихователь має орієнтуватися на збагачення змісту їхніх ігор, формування різних способів рольової поведінки, уміння підтримувати дружні стосунки. Долучаючись до спільної гри дітей або інсценуючи певний ігровий сюжет, вихователь сприяє формуванню вміння співвідносити назву ролі з відповідними їй діями та атрибутами, виокремлювати паралельні та взаємодоповнювальні ролі, різні типи стосунків між рольовими позиціями (управління, підкорення, рівноправності). Використання ним різноманітних прийомів (запитання, поради, бесіди про зміст гри, розподіл ролей у ній тощо) забезпечує формування в дітей уміння організовувати спільні ігри.

У середньому дошкільному віці взаємини дітей концентруються навколо ролі й дотримання правил, до яких вона зобов'язує. Важливо, щоб ці правила орієнтували на утвердження високоморальних людських стосунків і почуттів.

Ігрова діяльність дітей старшого дошкільного віку має бути спрямована на формування їхніх умінь спільно вибудовувати й розвивати сюжет, розуміти партнерів по грі та узгоджувати свої дії з їхніми. Із цієї метою вихователь може використовувати:

– спільний почерговий переказ казки або оповідання. Педагог у певний момент змінює розповідача, за необхідністю нагадує подальший розвиток подій;

– спільне придумування казки або оповідання, які пізніше використовують як ігрові сюжети. Важливо, щоб залучені до реалізації цього завдання діти симпатизували одне одному, мали приблизно однаковий рівень ігрової діяльності;

– спільне розігрування сюжету казки або оповідання після того, як діти запам'ятали його. Це є необхідною умовою збагачення їхнього досвіду елементарної рольової поведінки. Добре знаючи дітей, вихователь учить їх по-різному комбінувати (фантазувати, уявляти тощо) елементи ігрового сюжету [5].

Педагогічна цінність гри значною мірою залежить від ефективності вирішення в ній ігрового завдання. Кінець гри, казки обов'язково має бути емоційним. Водночас діти повинні розрізняти свої обов'язки в грі та в буденному житті, учитися переключатися із гри на реальні справи. Головне – щоб із кожним днем вони ставали самостійнішими, ініціативнішими, розширювали своє бачення світу та себе в ньому.

Висновки. Отже, ми проаналізували праці видатних педагогів щодо питання про значення гри у вихованні дитини. Видатні педагоги (Н. К. Крупська, А. С. Макаренко, О. П. Усова) стверджували, що гра повинна бути формою організації життя та діяльності дітей у дитячому садку. Ми обґрунтували необхідність умінь вихователя ДНЗ для успішного керівництва іграми дітей: аналітичних, проєктувальних (конструкційних), організаторських і комунікативних; визначили особливості, що передбачають використання специфічних форм і методів педагогічного керівництва грою; встановили залежність педагогічної цінності гри від ефективності вирішення в ній ігрового завдання. Подальшу перспективу дослідження вбачаємо у визначенні ролі вихователя щодо розвитку ігрової діяльності дітей молодшої та середньої вікової групи.

Список використаної літератури

1. Богуш А. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників: мовленнєві ігри, ситуації, вправи : навч.-метод. посіб. / А. Богуш, Н. Луцян. – Київ : Слово, 2008. – 256 с.
2. Організація дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти : навч.-метод. посіб. / за ред. Г. С. Тарасенко. – Київ : Слово, 2010. – 320 с.
3. Павелків Р. В. Дитяча психологія : навч. посіб. реком. МОНУ для студ. ВНЗ / Р. В. Павелків, О. П. Цигипало. – Київ : Академвидав, 2008. – 432 с. – (Альма-матер).
4. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : реком. МОНУ як навч. посіб. для студ. ВНЗ / Т. І. Поніманська. – Київ : Академвидав, 2004, 2008. – 456 с. – (Альма-матер).
5. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка. Практикум : реком. МОНУ як навч. посібн. для студ. ВНЗ / Т. І. Поніманська, І. М. Дичківська. – 2-ге вид. – Київ : Слово, 2007. – 352 с.
6. Федій О. А. Естетотерапія : навч. посіб. реком. МОНУ для студ. ВНЗ / О. А. Федій. – 2-ге вид., перероб. та доп. – Київ : ЦУЛ, 2012. – 304 с.

Стаття надійшла до редакції 26.01.2016.

Чекав О. И. Роль воспитателя в развитии игровой деятельности детей старшего дошкольного возраста

В статье нами проанализированы труды выдающихся педагогов по вопросу о значении игры в воспитании ребенка. Обоснована необходимость умений воспитателя детского сада для успешного руководства играми детей, а именно: аналитических, проективных (конструкционных), организаторских и коммуникативных. Определены особенности использования специфических форм и методов педагогического руководства игрой. Установлена зависимость педагогической ценности игры от эффективности решения в ней игрового задания. Определена роль воспитателя в развитии игровой деятельности детей старшего дошкольного возраста. Проанализировано, обосновано и определено значение руководства игрой в воспитании ребенка.

Ключевые слова: игровая деятельность, игра, педагогическое руководство, игровое задание.

Chekan O. The Teacher's Role in the Development of Playing Activities of Preschool age Children

The studies of famous pedagogues about the value of games in children's upbringing process have been analyzed in the article. The ability of teacher to lead kid's playing activities (such as analytical, projective, organizing and communicative skills) successfully has been grounded.

Features that provide applying specific forms and methods for leading children's playing activities have been specified. The dependence between pedagogical value of the game and effective resolving of its playing task has been specified and grounded.

The teacher's role in the development of playing activities of preschool age children has been outlined. Basic principles, determination and analysis of the role of game's leading in the upbringing process have been presented. We defined characteristics that involve the use of specific forms and methods of pedagogical management game. This is due depending educational value of the game on the effectiveness of resolving it game task. Sees future prospects in determining the role of caregiver for the development of play junior and secondary age group.

The main goal of the research is to determine teacher's role in the development of playing activities of preschool age children, analyze and specify the basic principles and role of game's leading in the children's development.

Key words: playing activities, play, pedagogical leading, playing task.

ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА

УДК 373.3

С. О. ДОЦЕНКО

докторант

Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. СковородиОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЇ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ
ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

У статті обґрунтовано особливості мотивації творчої діяльності учнів у процесі вивчення природничо-математичних дисциплін. Зазначено, що творчість, на відміну від праці, є більш досконалим видом діяльності, а отже, його спонукальний мотив пов'язаний із внутрішніми потребами особистості, прагненням до самореалізації, розвитку здібностей і задатків. Наголошено, що головним мотивом творчої діяльності є прагнення до самовдосконалення й самовираження в певній діяльності. Акцентовано увагу на тому, що стимулом до творчої діяльності є проблемна ситуація. Охарактеризовано педагогічні методи та прийоми стимулювання й мотивації до творчої діяльності: словесні, наочні, практичні, репродуктивні та пошукові.

Ключові слова: творчість, творча діяльність, мотив, мотивація, творчі здібності, стимулювання, проблемна ситуація, методи та прийоми мотивації.

Формування мотивації учнів до творчої діяльності є однією з головних проблем STEM-освіти, яку наразі вважають пріоритетним напрямом розвитку освіти України. У цих умовах особливої актуальності набуває проблема розвитку інтелектуальних і творчих здібностей учнів; формування особистості, готової не лише жити в мінливих соціальних і економічних умовах, а й активно впливати на дійсність, змінюючи її на краще. А це під силу лише творчій особистості.

Творчість пронизує всі аспекти життєдіяльності людини та є невід'ємною складовою її соціальної діяльності. Багато вчених вважають, що сенс життя людини полягає в реалізації її творчих здібностей. Як стверджував Е. Фромм, "людина живе лише доти, доки творить" [9]. Творчість людини спрямована на створення якісно нових цінностей і сприяє духовності людини, її моральності, свободі, розвитку особистості та культури. Головною характерною рисою особистості є її постійне прагнення до активної творчої діяльності та перетворення дійсності, а отже, активність конкретної людини виражається в творчому, новаторському підході до всіх сфер життєдіяльності.

Творчість, на відміну від праці, є більш досконалим видом діяльності, а отже, її спонукальний мотив пов'язаний із внутрішніми потребами особистості, прагненням до самореалізації, розвитку здібностей і задатків.

**ПЕДАГОГІКА ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ
У ВИЩІЙ І ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛАХ**

ВИПУСК № 47 (100)

Виходить 6 разів на рік

Редактори: І. Ю. Антоненко, С. В. Старкова
Технічні редактори: О. В. Дрига, А. С. Лаптева, А. О. Яблонська

Підписано до друку 29.02.2016.
Формат 60×84/16. Папір офсетний. Друк різнографічний. Гарнітура Times.
Умовн.-друк. арк. 28,42. Обл.-вид. арк. 28,14. Тираж 500 пр. Зам. № 60-16Ж.

Видавць та виготовлювач
Класичний приватний університет
69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70Б

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК, № 3321 від 25.11.2008 р.